

ALI SMITH MEISJE

ONTMOET

DE MYTHE
VAN IPHIS

JONGEN

'Een speelse viering van het leven.'
— Jeanette Winterson in *The Times*

'Toen ik het boek uit had stonden er tranen
in mijn ogen, terwijl mijn gezicht een enorme
glimlach vertoonde.' — Kirsty Gunn in *The
Observer*

'Slim, complex en opwindend.' — *Times Literary
Supplement*

'Voortreffelijk.' — *Publishers Weekly*

'Smith is een groot taalvirtuoos.'
— *De Standaard*

'Een ode aan de verbeelding.' — *De Groene
Amsterdammer*

EEN UITBUNDIGE HERVERTELLING VAN DE MYTHE VAN IPHIS

Een meisje ontmoet een jongen. Het is het oudste verhaal van de wereld. Maar wat gebeurt er als een oud verhaal onder nieuwe omstandigheden verteld wordt?

Anthea wordt verliefd op haar schoolvriendin Robin, tot ontsteltenis van haar zus Imogen, die het moeilijk te accepteren vindt dat haar zus lesbisch is. Imogen heeft zo haar eigen problemen op de marketingafdeling van een bedrijf dat flessen gebotteld water verkoopt, en ze loopt tegen het seksisme van haar collega's aan. Wanneer ze in een positie wordt gebracht die haar doet twijfelen aan haar eigen normen en waarden krijgt ze meer begrip voor de fluïde genderrollen...

Ali Smiths hervertelling van een van de metamorfosen van Ovidius, over een meisje dat als jongen door het leven gaat, is een verhaal over meisjes en jongens, meisjes en meisjes, liefde en transformatie en de absurditeit van de consumptiemaatschappij. *Meisje ontmoet jongen* is sprankelend en intelligent, humoristisch en verfrissend, poëtisch en politiek: een mythe over metamorfosen, zich afspelend in moderne tijden.

'Een uitbundige en lyrische roman over de verschillen tussen goed en fout, tussen liefde en leugens.' — *The Guardian*

'Intelligent, gedurfd en gevarieerd proza met een knipoog.' — *Humo*

www.uitgeverijorlando.nl

Ali Smith (1962) is geboren in Inverness, Schotland en woont in Cambridge, Engeland. Vier van haar romans werden genomineerd voor de Booker Prize. Voor *Het een als het ander* werd Smith bekroond met de Baileys Prize, de Goldsmith Prize en de Costa Novel Award. Voor *De toevallige* won ze de Whitbread Novel Award en in 2020 won ze de Europese Literatuurprijs voor haar roman *Lente*.

ALI SMITH

Meisje ontmoet jongen

De mythe van Iphis

Vertaald uit het Engels
door Hi-en Montijn

uitgeverij
ORLANDO

© 2007 Ali Smith

Oorspronkelijke titel *Girl Meets Boy*

Published by arrangement with Canongate Books Ltd,
14 High Street, Edinburgh EH1 1TE

© 2008 / 2023 herziene Nederlandse vertaling

Uitgeverij Orlando bv, Amsterdam en Hi-en Montijn

Omslagontwerp Villa Grafica

Omslagillustratie Emma de Beer

© Foto auteur Sarah Wood

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 978 90 833358 0 3

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

Ik ga jullie vertellen over toen ik een meisje was, zegt grootvader.

Het is zaterdagavond; de zaterdagen zijn we altijd bij hen. De bank en de stoelen zijn achteruit tegen de muur geschoven. De teakhouten salontafel uit het midden van de kamer staat onder het raam. De vloer is vrijgemaakt om voor- en achterwaartse koprollen te maken, om met sinaasappelen en eieren te jongleren, om te leren hoe je een radslag maakt, hoe je op je hoofd staat, hoe je op je handen loopt. Onze grootvader houdt ons ondersteboven vast bij onze benen totdat we ons evenwicht hebben gevonden. Onze grootvader werkte in een circus voordat hij onze grootmoeder ontmoette en trouwde. Ooit stond hij op zijn handen boven op een hele groep handstaanders. Ooit stak hij over een koord de Theems over. De Theems is een rivier in Londen, dat hier achthonderdachtenveertig kilometer vandaan ligt volgens de kilometertabel in het wegenboek tussen de boeken bij onze vader thuis. O, was het over de Theems? zegt onze grootmoeder.

Niet over de Niagarawatervallen? Ach, de Niagara, zegt onze grootvader. Dat was een heel ander verhaal.

Het is na turnen en voor *Blind Date*. Soms komt na turnen *Het Generatiespel*. Heel vroeger was *Het Generatiespel* het lievelingsprogramma van onze moeder, ver voordat wij geboren waren, toen ze nog net zo klein was als wij. Maar onze moeder is er niet meer en wij vinden *Blind Date* trouwens veel leuker, waarin het elke week vaste prik is dat een jongen uit drie meisjes een meisje kiest en een meisje uit drie jongens een jongen, met elke keer tussen hen in een scherm en Cilla Black. Daarna komen de uitgekozen jongens en meisjes uit het programma van de afgelopen week terug en vertellen over hun blind date, die in de regel vreselijk is verlopen, en altijd is er de opgewonden vraag of er wel of geen bruiloft zal plaatsvinden, zoals dat heet voordat mensen scheiden, en ter gelegenheid waarvan Cilla Black een hoed zal dragen.

Maar wat is Cilla Black eigenlijk, een jongen of een meisje? Ze lijkt geen van beide te zijn. Ze kan naar de jongens kijken als ze dat wil; ze kan naar de andere kant van het scherm lopen en naar de meisjes kijken. Ze kan, om de mensen aan het lachen te maken, als een tovenaars, of een potsenmaker, aan een van beide kanten opduiken. Het publiek heeft altijd doller pret als ze dat doet.

Doe niet zo bespottelijk, Anthea, zegt Midge, en ze kijkt me fronsend aan.

Cilla Black is van de jaren zestig, zegt onze grootmoeder, alsof dat alles verklaart.

Het is zaterdag en theetijd, na het eten en voor het bad. Het is altijd opwindend op stoelen te zitten op plekken waar ze normaal niet staan. Midge en ik zitten ieder op een knie van grootvader en gedrieën zitten we in de achteruitgeschoven fauteuil geklemd en wachten tot onze grootmoeder komt zitten. Ze trekt haar fauteuil dicht naar het elektrische vuur. Ze drukt met haar volle gewicht tegen de salontafel en schuift hem op zodat ze de voetbuitslagen kan zien. Daarvoor hoeft je het geluid niet aan te zetten. Dan ordent ze de tijdschriften op het blad onder de tafel en dan gaat ze zitten. Van de theekopjes komt stoom af. In onze mond proeven we beboterde toast. Tenminste, ik neem aan dat wij die allemaal proeven, omdat we allemaal dezelfde toast hebben gegeten – nou ja, verschillende happen van dezelfde toast. Dan begin ik me zorgen te maken. Want stel je voor dat wij allemaal de dingen anders proeven? Dat elk hapje toast een volkomen andere smaak heeft? Per slot van rekening hadden de twee hapjes die ik nam elk absoluut een enigszins andere smaak. Ik kijk de kamer rond, kijk naar ieders gezicht. Dan proef ik de smaak in mijn eigen mond weer.

Dus ik heb jullie nooit verteld over die keer dat ze

me een week in de gevangenis hebben gestopt toen ik een meisje was? zegt mijn grootvader.

Waarom? zeg ik.

Omdat je beweerde een meisje te zijn terwijl je geen meisje was, zegt Midge.

Omdat ik dingen schreef, zegt onze grootvader.

Wat voor dingen? zeg ik.

GEEN STEM, GEEN GOLF, zegt onze grootvader. Ze stopten ons in de gevangenis omdat wij, mijn vriendje en ik, dat met zoutzuur op de green schreven. Waar heeft een jong meisje als jij dat zoutzuur voor nodig? vroeg de drogist me toen ik het ging kopen.

Opa, toe nou, zegt Midge.

Waarom wil een meisje als jij daar vijftien flessen van? zei hij. En ik, stommerd die ik was, vertelde waarvoor. Ik wil er dingen mee schrijven op de golfbaan, zei ik tegen hem, en hij verkocht het me, dat wel, maar daarna ging hij naar het politiebureau om Harry Cathcart eens haarfijn te vertellen wie er een hele voorraad zoutzuur was komen kopen. Maar wij waren best trots dat we de gevangenis ingingen. Ik was trots toen ze me kwamen halen. Tegen iedereen op het politiebureau zei ik, ik doe het omdat mijn moeder haar naam niet kan schrijven, laat staan stemmen. Jullie overgrootmoeder schreef haar naam met x'en. x x x. Mary Isobel Gunn. En die keer dat we met de Moddermars meeliepen, zegt onze groot-

vader. Tjongejonge. Het heette de Moddermars vanwege – ja, vanwege wat?

Vanwege de modder, zeg ik.

Vanwege de modder die we allemaal onder aan onze rokken kregen, zegt onze grootvader.

Opa, zegt Midge. Hou op.

Je had al die accenten van ons moeten horen, net een enorme zwerm van allemaal verschillende vogels, allemaal in de lucht, allemaal tegelijk zingend. Merels en vinken en zeemeeuwen en lijsters en spreeuwen en zwaluwen en kieviten, stel je eens voor. We kwamen uit het hele land, uit Manchester, Birmingham, Liverpool, Huddersfield, Leeds, alle meiden die in de kleding werkten, want dat was wat de meesten van ons deden – textiel, bedoel ik – en uit Glasgow, uit Fife, zelfs hiervandaan gingen we erheen. Algauw waren ze zo bang van onze demonstraties dat ze gloednieuwe wetten tegen ons ontwierpen. Ze zeiden dat we alleen nog maar in groepen van niet meer dan twaalf mochten lopen. En steeds moest elke groep van twaalf meisjes vijftig meter afstand houden. En wat denken jullie dat ze naar ons gooiden omdat we demonstreerden, wat denken jullie dat ze naar ons gooiden toen we onze toespraak hielden voor de enorme menigte mensen die was komen luisteren?

Eieren en sinaasappels, zeg ik. Modder.

Tomaten en viskoppen, zegt Midge.

En wat gooiden wij naar het belastingkantoor, het

ministerie van Binnenlandse Zaken, het parlamentsgebouw? zegt hij.

Viskoppen, zeg ik.

Ik vind het idee om viskoppen naar officiële historische gebouwen te gooien heel grappig. Onze grootvader pakt me steviger beet.

Nee, zegt hij. Stenen, om de ruiten in te gooien.

Niet zo elegant, zegt Midge vanaf de andere kant van zijn hoofd.

Nou, juffrouw Midge... zegt onze grootvader.

Ik heet geen Midge, zegt Midge.

Nou, toevallig waren we wel heel elegant. We gooiden de stenen in kleine linnen tasjes die we eigenhandig hadden gemaakt speciaal om de stenen in te stoppen. Zo elegant waren we. Maar daar gaat het niet om. Daar gaat het niet om. Nu moeten jullie opletten. Luisteren jullie? Zijn jullie klaar?

Daar gaan we weer, zegt onze grootmoeder.

Heb ik jullie nooit verteld over die keer dat ik echt belangrijk was, een onmisbare rol had toen Burning Lily uit het land werd gesmokkeld, de beroemde Burning-Building-Girl uit het noordoosten?

Nee, zeg ik.

Nee, zegt Midge.

Nou, dan zal ik het vertellen. Of niet? zegt onze grootvader.

Ja, zeg ik.

Goed hoor, zegt Midge.

Weten jullie het zeker? zegt hij.

Ja! zeggen we gelijktijdig.

Burning Lily, zegt hij, was beroemd. Ze was om een heleboel dingen beroemd. Ze was een danseres en ze was heel, heel erg mooi.

Kon nooit z'n ogen van de grietjes afhouden, zegt onze grootmoeder, haar ogen niet van de televisie afhoudend.

Maar op een dag, zegt onze grootvader, op haar eenentwintigste verjaardag, de dag waarop de mooie (hoewel natuurlijk lang niet zo mooi als jullie grootmoeder) de dag waarop de mooie Burning Lily een volledig volgroeide volwassene werd – hetgeen verondersteld wordt te gebeuren op de dag dat je eenentwintig wordt –, keek ze in de spiegel en zei tegen zichzelf, nu is het genoeg geweest. Ik ga de dingen veranderen. En zo liep ze regelrecht naar buiten en gooide als cadeautje voor zichzelf een ruit in.

Belachelijk cadeau, zegt Midge. Ik vraag voor mijn verjaardag een Mini Cooper.

Maar al snel besefte ze dat ruiten ingooien, ook al was het een goed begin, lang niet genoeg was. En dus begon ze gebouwen in brand te steken – gebouwen zonder mensen erin. Dat werkte. Dat trok aandacht. Daarna werd ze steeds naar de gevangenis afgevoerd. En daar, in de gevangenis, in haar cel, weten jullie wat ze daar deed?

Wat dan? zegt Midge.

Ze hield op met eten, zegt hij.

Waarom? zeg ik, en terwijl ik dat zeg, proef ik weer de toast in mijn mond.

Omdat ze een soort anorexia had, zegt Midge, en ze in bladen te veel foto's van zichzelf had gezien.

Omdat haar niets anders te doen stond, zegt onze grootvader tegen mij over het hoofd van Midge heen. Toen deden ze dat allemaal, uit protest. Allemaal deden we het. Ik deed het ook. Jullie zouden het ook doen.

Nou, ik niet, zegt Midge.

Jawel, jij zou het ook doen als dat het enige was wat je kon doen. Dus dwongen ze Burning Lily te eten.

Hoe? zei ik. Je kunt iemand niet dwingen te eten.

Door een slang in haar keel te steken en door in de slang voedsel te proppen. Behalve dat ze, bij vergissing, de slang in het verkeerde deel van haar keel staken, in haar luchtpijp, en ze het voedsel rechtstreeks in haar longen pompten.

Waarom? zeg ik.

Gatver, zegt Midge.

Rob, zegt onze grootmoeder.

Ze moeten het weten, zegt onze grootvader. Het is waar. Het is gebeurd. En van dat gedoe met die slang in haar luchtpijp is ze erg ziek geworden, dus ontloegen ze haar uit de gevangenis, omdat ze bijna doodging. En dat zou heel slechte reclame zijn ge-

weest voor de politie en de gevangenis en de regering. Maar tegen de tijd dat het beter ging met Burning Lily, vaardigden ze een nieuwe wet uit die zei: zodra een van die meisjes buiten de gevangenis is genezen en niet door ons toedoen in de gevangenis doodgaat, alsof wij haar vermoord hebben, kunnen we er onmiddellijk op afgaan en haar opnieuw arresteren.

Maar weten jullie wat?

Wat dan? zeg ik.

Wat dan? zegt Midge.

Burning Lily wist steeds weer uit hun handen te blijven. Ze flikte het telkens weer. Ze bleef lege gebouwen in brand steken.

Ze leek wel hartstikke gestoord, zegt Midge.

Alleen lege gebouwen, let wel, zegt onze grootvader. *Ik zal nooit een mensenleven anders dan het mijne in gevaar brengen*, zei ze. *Ik roep altijd als ik een gebouw binnenga om er zeker van te zijn dat er niemand is. Maar ik zal ermee doorgaan zolang het nodig is dingen ten goede te veranderen.* Dat zei ze voor de rechtbank. Voor de rechtbank gebruikte ze heel veel verschillende namen. Lilian. Ida. May. Dat was voordat ze wisten hoe iedereen eruitzag, zoals ze nu weten, dus glipte ze door hun vingers zoals water wanneer je daar je vuist omheen balt. Het was voordat ze film en foto's gebruikten zoals tegenwoordig, om te weten wie wie is.

Ik houd mijn hand, tot een vuist gebald, op. Ik open hem, sluit hem.

En zij ging maar door, zegt hij. Met de politie steeds achter haar aan. En we wisten dat ze de volgende keer vast en zeker zou doodgaan, dat ze vast en zeker zou doodgaan als ze haar weer te pakken kregen, omdat ze te zwak was voor nog veel vaker zo'n hongertoestand. En op een dag – toen – zeg, luisteren jullie wel?

Ja, zeggen we.

Op een dag, zegt onze grootvader, kwam er een vriendin bij mij thuis en zei tegen me: Morgen moet je je als boodschappenjongen verkleden.

Wat is een boodschappenjongen? zeg ik.

Sst, zegt Midge.

Ik was klein van stuk, zegt onze grootvader, ik was negentien, maar ik kon voor twaalf of dertien doorgaan. En ik zag er ook een beetje uit als een jongen.

Ja, zegt Midge, omdat je er een wás.

Sst, zeg ik.

Ik bekeek de kleren die ze in een tas voor me had meegebracht, zegt onze grootvader, ze waren best schoon, ze stonken niet al te erg, ze roken een beetje naar leer, een beetje zoals jongens ruiken.

Bah, zegt Midge.

Hoe ruiken jongens? zeg ik.

En ze zagen eruit alsof ze me zouden passen. En kijk eens aan, ze pasten me. Dus trok ik ze de vol-

gende ochtend aan en stapte in de kruideniersauto die voor de deur voor me stopte. En het meisje dat achter het stuur zat stapte uit en een jongen nam het stuur over, en ze gaf de jongen een zoen toen ze uitstapte. En voordat ze achter in de auto onder het zeil plaatsnam, gaf het meisje me een opgerold tijdschrift met stripverhalen en een appel, en een mand met spullen – thee, suiker, een kool, een paar wortelen. En ze zei, trek je capuchon diep over je hoofd en steek nu je neus in het tijdschrift en neem een hap uit die appel als je uit de auto stapt. Dus dat deed ik, ik deed wat ze zei, ik sloeg het tijdschrift ergens open en hield het voor me, en de plaatjes dansten de hele weg op en neer voor mijn ogen en toen we bij het juiste huis kwamen stopte de jongen die reed de auto en de voordeur van het huis ging open en een vrouw schreeuwde, Oké! Hier is het! En ik rende naar de achterkant, daar waar boodschappenjongens verondersteld werden heen te gaan, ik hield het tijdschrift voor mijn gezicht, en ik nam twee happen uit de appel, het was een heel grote appel, appels waren een stuk groter in de tijd dat ik een meisje was.

Ditmaal zegt Midge niets. Ze is een en al oor, net als ik.

En in de gang van het grote huis zag ik mezelf in een spiegel, behalve dat het geen spiegel was en ik was het ook niet. Het was iemand anders die precies

dezelfde kleren droeg, het was een knappe jongen met precies dezelfde kleren aan. Maar hij was heel erg knap en zo wist ik dat hij niet mij was en ik niet hem.

Rob, zegt onze grootmoeder.

Hij was knap, alhoewel hij heel mager en bleek was, en hij schonk me een mooie, brede glimlach. En de vrouw die me mee het huis in had genomen hield de mand ondersteboven, zodat alle boodschappen op de vloer vielen, alsof de boodschappen haar niets konden schelen, en toen gaf ze de lege mand aan de knappe jongen en tegen mij zei ze dat ik hem het tijdschrift en de appel moest geven. Hij liet de mand aan zijn arm bungelen en liet het blad in zijn hand openvallen en vervolgens nam hij zelf een hap uit de appel, en toen hij de deur uitging, draaide hij zich om en knipoogde naar me. En toen zag ik het. Het was een prachtig meisje. Het was Burning Lily in levenden lijve, met precies dezelfde kleren aan als ik, die zich had omgedraaid en me een knipoog had gegeven.

Onze grootvader knipoogt naar onze grootmoeder. Nou, Helen? zegt hij.

Vroeger, in de tijd van de Keltische stammen, zegt onze grootmoeder, waren de vrouwen kiesgerechtigd. Je moet altijd vechten om de dingen die je verloren hebt terug te krijgen. Zelfs als je misschien niet eens weet dat je ze überhaupt ooit hebt bezeten. Ze

keert zich weer naar de televisie. Jezus. Zes-nul, zegt ze. Ze schudt haar hoofd.

Ik wil ook gerechten kiezen, zeg ik.

Je kunt alles kiezen wat je wilt, zegt onze grootvader, dankzij meisjes als Burning Lily. En weet je wat? Die dag ging ze helemaal naar de kust, kilometers ver weg naar een boot die op haar wachtte, zonder de politie, die, terwijl ze het huis in de gaten hield, niet eens wist dat ze gekomen was en weer vertrokken.

Opa, je lijkt wel niet goed wijs, zegt Midge. Want als je goed nadenkt, en zelfs als jij een meisje was geweest, zou je volgens dat verhaal aan het begin van de eeuw zijn geboren en – nou ja, ik bedoel maar, je bent best wel oud en zo, maar niet zo oud.

Midge, lief, wreed, cynisch hartje van me, zegt onze grootvader. Je moet nog leren dat er een soort hoop bestaat waardoor dingen geschiedenis worden. Anders zal er geen echte hoop zijn voor jouw eigen diepe waarheden en geen echte waarheid voor jouw kleinkinderen.

Ik heet Imogen, zegt Midge, en ze gaat van zijn knie af.

Onze grootmoeder staat op.

Je grootvader verbeeldt zich dat hij alle verhalen van de wereld moet vertellen, zegt ze.

Alleen de belangrijke, zegt onze grootvader. Alleen die verhalen die verteld moeten worden. Som-

mige verhalen moeten meer verteld worden dan
an-dere. Zo is het toch, Anthea?

Zo is het, opa, zeg ik.